

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»

Кафедра логопедії та спеціальної психології

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи психокорекції та консультування осіб з ВПМ

підготовки здобувачів ступеня вищої
освіти магістра
(назва рівня вищої освіти)

спеціальності 016 Спеціальна освіта
(шифр і назва спеціальності)

Слов'янськ – 2016 р.

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО КАФЕДРОЮ ЛОГОПЕДІЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ДВНЗ «ДОНБАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

УКЛАДАЧІ ПРОГРАМИ:

Мамічева О.В. – доктор психол. наук, проф. кафедри логопедії та спеціальної психології ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Могильова Н.М. – канд. психол. наук, старший викладач кафедри логопедії та спеціальної психології ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Панасенко Е.А. – доктор пед. наук, проф., зав. каф. практичної психології ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Кузнецова Т.Г. – канд. пед. наук, доцент, в.о. зав. каф. корекційної педагогіки «Донбаський державний педагогічний університет»

Рекомендовано до впровадження
науково-методичною радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

«17» лютого 2016 року

Протокол № 2

Перший проректор _____ Набока О. Г.

ВСТУП

Навчальна програма дисципліни «Основи психокорекції та консультування осіб з ВПМ» складена відповідно до освітньої програми та навчального плану підготовки здобувачів ступеня вищої освіти «магістр» спеціальності 016 Спеціальна освіта.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є педагогічні, методичні умови успішного оволодіння методам психокорекції та консультування осіб з ВПМ.

Міждисциплінарні зв'язки: «Загальна та вікова психологія», «Логопсихологія», «Невропатологія», «Психопатологія», «Клініка розумової відсталості», «Логопедія», «Спеціальна психодіагностика», «Корекційна психопедагогіка».

Програма навчальної дисципліни містить такі змістові модулі:

1. Психолого–педагогічна характеристика дітей з ВПМ.
2. Психологічне вивчення дітей з порушеннями мовлення.
3. Основи психокорекції, консультування осіб з важкими порушеннями мовлення.

1. Мета й завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою вивчення навчальної дисципліни «Основи психокорекції та консультування осіб з ВПМ» є наступне: розгляд систем, методик, уявлень на сучасному рівні про особливості психокорекційної та консультативної роботи осіб з ВПМ.

1.2. Основними завданнями навчальної дисципліни «Основи психокорекції та консультування осіб з ВПМ» є: ознайомлення здобувачів вищої освіти з теоретичними положеннями психокорекції та консультування, психологічними особливостями дітей з ВПМ, сучасними технологіями діагностики, індивідуальними програмами психологічного супроводу освіти

осіб з мовленнєвими порушеннями, корекції даних порушень, організаційними аспектами діяльності логопеда, спеціального психолога, дефектолога; формування практичних навичок, які необхідні в професійній діяльності логопеда, спеціального психолога, дефектолога.

1.3. За результатами вивчення дисципліни у здобувачів повинні бути сформовані такі компетентності:

загальні:

- соціокультурна компетентність – здатність до особистісної й професійної самоактуалізації і самореалізації у спеціальному освітньому закладі на засадах високої світоглядно-методологічної культури; цілісного осягнення генези освіти; національних та європейських концепцій філософії освіти, готовність до встановлення співвідношення ролі психокорекції та консультування осіб з ВПМ як науки, структури форм і методів наукового пізнання.

- інформаційна компетентність – здатність до пошуку, обробки й використання інформації щодо психокорекції та консультування осіб з ВПМ, здатність до розв'язання психолого-педагогічних проблем у професійній діяльності в умовах сучасної спеціальної освіти; розробка функціональної структури електронного навчального середовища для підтримки навчального процесу (психолого-педагогічні технології, електронні програми, підручники); здатність використовувати сучасні мультимедійні та мережеві технології, ресурси Інтернет для забезпечення дистанційної форми навчання у ВНЗ, використовувати спеціалізовані програмні розробки в освітній науковій, управлінській діяльності, аналізувати доцільність їх використання у навчальному процесі спеціальної галузі освіти; готовність розвитку у здобувачів навичок критичного мислення, надання підтримки безперервного розумового процесу; готовність до ведення нормативно звітної документації вищого навчального закладу на електронних носіях; здатність орієнтування у потоці наукової інформації, ведення наукового пошуку; здійснення наукових досліджень у спеціальній школі для насичення навчального

процесу та вишу власними інтелектуальними здобутками щодо психокорекції та консультування осіб з ВПМ; готовність застосовувати відповідну методологію для досягнення результатів і обґрунтування висновків.

- комунікативна компетентність – забезпечення прямого і зворотнього зв'язку з вихованцями спеціальних закладів освіти, адміністрацією загальноосвітнього навчального закладу, студентами, науково-практичними працівниками з урахуванням особливостей професійної комунікації за умовами спеціальних закладів та ВНЗ; здатність правильно, аргументовано, логічно будувати висловлювання, володіти навичками презентації результатів роботи; готовність до грамотного ведення дискусії; здатність забезпечувати сприятливий психологічний клімат у студентському, педагогічному або учнівському колективах; готовність до ефективної комунікації та представлення комплексної інформації з психокорекції та консультування осіб з ВПМ на досконалому рівні.

- здоров'язберезувальна компетентність – готовність майбутнього фахівця або викладача до організації здоров'язберігаючого простору навчального закладу на основі здоров'язберезувальних умінь і навичок, що забезпечують розвиток психофізичних здібностей і якостей; готовність оцінювати та коректувати безпеку педагогічного процесу в освоєнні навчання освітньої спеціальної галузі, забезпечувати заходи з охорони праці в процесі роботи за фахом, проводити аналіз умов праці за показниками чинників виробничого середовища, виявляти джерела небезпечних явищ, професійних захворювань; здатність проводити інструктажі з техніки безпеки на робочому місці, поліпшувати умови праці, відповідати за колективну та власну безпеку.

- акмеологічна компетентність – здатність вільно орієнтуватися в теоретико-практичних аспектах психокорекції та консультування осіб з ВПМ, критеріях та рівнях професіоналізму викладача ВНЗ; спроможність ставити мету й формулювати завдання, пов'язані з реалізацією власної професійної діяльності, оцінювати процес і результати діяльності осіб з

особливими освітніми потребами та (або) студентів, їхні потенційні можливості, готовність майбутнього фахівця із спеціальної освіти та викладача до постійного самовдосконалення та самоактуалізації, мотивації високих досягнень, професійних результатів; готовність самостійно освоювати нові технології навчання спеціальної освітньої галузі; здатність до креативного мислення, яке дозволяє зрозуміти та розв'язати психолого-педагогічні проблеми, зберігаючи при цьому критичне ставлення до сталих наукових компетенцій у галузі психокорекції та консультування осіб з ВПМ; готовність до реалізації дослідно-експериментальної та дослідницької роботи у сфері психокорекції та консультування осіб з ВПМ, апробації та представлення її результатів у публікаціях.

спеціальні:

- психолого-педагогічна компетентність – здатність навчати та виховувати майбутнього фахівця зі спеціальної освіти на основі глибокого усвідомлення сутності начально-виховного процесу як управління розвитком особистості, знання рушійних сил та специфіки навально-виховного процесу як системи, її функціональних та структурних компонентів щодо сучасних технологій психокорекції та консультування осіб з порушеннями мовленнєвого розвитку; готовність до аналізу психологічного аспекту форм навчальних занять у вишу, реалізації різних підходів до організації сучасної лекції та семінарсько-практичних занять з психокорекції та консультування осіб з ВПМ; здатність до здійснення психолого-педагогічної діагностики; застосування засобів педагогічної майстерності викладача ВНЗ, володіння уміннями проектування реалізації і корекції технологічного освітнього процесу в галузі психокорекції та консультування осіб з порушеннями мовленнєвого розвитку; здатність до аналізу та наукової інтерпретації основних напрямків і завдань виховання у вищому навчальному педагогічному закладі, до використання форм, методів та засобів виховної діяльності у ВНЗ; усвідомлення змісту роботи, обов'язків та вимог до сучасного викладача вишу; здатність до визначення критеріїв і показників

вихованості студентів; готовність розробляти й реалізовувати форми гуманізації психолого-педагогічного процесу у вищій школі; здатність визначати шляхи формування авторитету викладача вишу, усвідомлювати роль студентської академічної групи та самоврядування у вихованні студентів; спроможність організувати діяльність та керувати навчальним закладом на основі знань про світові та вітчизняні концепції, методи управління у сфері спеціальної освіти, нести за них відповідальність; здатність до імплементації законодавчих та нормативно-правових актів у галузі спеціальної та вищої освіти.

- методична компетентність – здатність до інтерпретації поняття «фундаментальний підхід до психокорекції та консультування осіб з ВПМ» у сучасній психолого-педагогічній теорії та практиці; готовність до аналізу, узагальнення й комплексного поєднання традиційних та інноваційних технологій навчання психокорекції та консультування осіб з порушеннями мовлення; здатність імплемувати особливості інноваційних підходів до методики спеціальної психології в спеціальній освітній діяльності; застосовувати в практичній діяльності знання з інтегрованих, особистісно-орієнтованих, розвивальних технологій, здатність до ретроспективного аналізу сучасних тенденцій розвитку, педагогічних концепцій, сутності, структури, навчання у галузі психокорекції та консультування осіб з ВПМ; спроможність дозованого викладання навчального матеріалу на лекційних та практичних заняттях, розробляти НМК навчальної дисципліни, методичні рекомендації, мультимедійний супровід до різних форм занять та спец. курсів у вищій школі; здатність здійснювати самостійну наукову роботу, користуватися сучасними методами навчання, як складовою психолого-педагогічної компетенції викладача вищої школи.

На вивчення навчальної дисципліни відведено 150 годин / 5 кредитів ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни:

Змістовний модуль 1.

Психолого-педагогічна характеристика дітей з ВПМ

Тема 1. Характерні ознаки дітей з ВПМ

Характеристика дітей з порушеннями мовлення.

Аспект вивчення питання про вади мовлення. Взаємозв'язок розвитку мовлення та інших вищих психічних функцій. Сутність понять "мова" і "мовлення", "усне мовлення" і "писемне мовлення", "експресивне — імпресивне мовлення", "мовленнєва діяльність", "логопедичний профіль", "логопедичний вплив". Сучасний стан проблеми систематики порушень мовлення. Порушення вимовного аспекту мовлення. Сутність порушень внутрішнього оформлення висловлювання.

Навчання і виховання дітей з ВПМ.

Тема 2. Сучасні класифікації мовленнєвих порушень

Клініко-педагогічна класифікація порушень мовлення. Сутність порушень внутрішнього оформлення висловлювання.

Психолого-педагогічна класифікація порушень мовлення.

Причини мовленнєвих порушень.

Змістовний модуль 2.

Психологічне вивчення дітей з порушеннями мовлення

Тема 3. Принципи психолого-педагогічного вивчення дітей з порушеннями мовлення

Організація та структура психологічного вивчення дітей з мовленнєвою патологією. Особливості спостереження за особами з ВПМ. Компоненти научуваності, якими керуються у процесі вивчення рівня розвитку осіб з ВПМ.

Принципи психолого-педагогічного обстеження та логопедичної психокорекції.

Тема 4. Методи психолого-педагогічної діагностики та логопедичної психокорекції

Відмінність понять "метод" і "методика". Методи психолого-педагогічної діагностики. Вимоги до підбору методичного інструментарію для обстеження дитини з вадами мовлення. Особливості використання методу спостереження у логопедичній психокорекції. Специфіка організації та здійснення різних форм експерименту в процесі вивчення особливостей психічного розвитку дітей із первинними порушеннями мовлення. Анкетування. Інтерв'ювання. Особливості застосування проєктивних методик із мовленнєвопасивними дітьми. Основні вимоги до методів психолого-педагогічної діагностики розвитку дітей із важкими порушеннями мовлення. Вивчення історії розвитку дитини - психологічний анамнез.

Тема 5. Вимоги до методів психолого-педагогічної діагностики та психокорекції розвитку осіб з вадами мовлення

Вимоги до методів психолого-педагогічної діагностики розвитку осіб з вадами мовлення. Сутність якісного та кількісного підходів у процесі аналізу експериментальних даних про стан психічного розвитку осіб з ВПМ. Особливості використання тестових методик для дітей даної категорії. Особливості спостереження за дитиною-логопатом.

Компоненти научуваності, якими керуються у процесі вивчення рівня розумового розвитку дитини-логопата. Специфіка організації та здійснення різних форм експерименту в процесі вивчення особливостей психічного розвитку осіб з ВПМ. Вимоги до методів психолого-педагогічної діагностики розвитку осіб з вадами мовлення. Вимоги до логопсихолога-користувача. Вимоги до спеціаліста-нейропсихолога. Основні етичні вимоги та правила нейропсиходіагностичного обстеження.

Змістовний модуль 3.

Основи психокорекції, психоконсультування осіб з важкими порушеннями мовлення

Тема 6. Особливості психокорекційної допомоги дітям із важкими порушеннями мовлення

Роль несприятливих соціально-біологічних факторів у психічному розвитку дитини. Визначення психологічної корекції. Організація психокорекційної роботи дітей з ВПМ. Основні принципи психологічної корекції дітей з ВПМ. Прийоми і методи психокорекційної роботи дітей з ВПМ.

Тема 7. Психологічні основи визначення психоконсультування у системі психологічної допомоги дітям та підліткам із ВПМ

Психологічне консультування осіб із ВПМ. Сутність психологічного супроводу родини, яка виховує дитину-логопата. Основні прийоми психологічної підтримки дитини шкільного віку, яка має стійкі порушення мовлення. Комплекс заходів з метою корекції мовленнєвих порушень на ранніх етапах дизонтогенезу. Основні напрями психологічної допомоги особам із проблемами у мовленнєвому розвитку. Сутність психологічної підтримки осіб із ВПМ.

3. Рекомендована література

1. Бех І. Д. Виховання особистості. / І. Д. Бех / – К., 2003. – С. 215-225.
2. Волковская Т. Н. Психологическая помощь дошкольникам с общим недоразвитием речи. / Т. Н. Волковская, Г. Х. Юсупова / – М., 2004. – 104 с.
3. Горелов И. Л. Избранные труды по психолингвистике. / И. Л. Горелов / – М., 2003. – 320 с.
4. Гуровец Г. В. Детская невропатология. / Г. В. Гуровец / – М., 2004. – 303 с.

5. Даниленкова О. Р. Развитие преднамеренного запоминания у детей с нерезко выраженным недоразвитием речи // Дефектология. – 2000. – № 6. – С. 50 – 64.
6. Датешидзе Т. А. Система коррекционной работы с детьми с задержкой психического развития. – / Т. А. Датешидзе / – СПб., 2004. – 128 с.
7. Детская психоневрология / Под ред. Л.А. Булаховой. / – К., 2001. – 243 с.
8. Диагностика нарушений речи у детей и организация логопедической работы в условиях дошкольного образовательного учреждения: Сб. метод, рекоменд. – СПб., 2001. – 201 с.
9. Діти з особливими потребами у початковій школі: Поради батькам / За ред. В. І. Бондаря, В. В. Засенка. – К., 2006. – 212 с.
10. Зимняя И. А. Лингвопсихология речевой деятельности. – / И. А. Зимняя / М.; Воронеж, 2001. – 432 с.
11. Калинина Р. Р. Психолого-педагогическая диагностика в детском саду. – СПб., 2003. – 144 с.
12. Калягин В.Л. Когда ребенок плохо говорит. Советы психолога. – СПб., 2004.
13. Калягин В. Л. Психолого-педагогическая диагностика детей и подростков с речевыми нарушениями. – / В. Л. Калягин, Т. С. Овчинникова / СПб., 2005.
14. Коробейников И. Л. Нарушения развития и социальная адаптация. – /И. Л. Коробейников / М., 2002. – 192 с.
15. Левченко И. Ю. Патопсихология; Теория и практика. – / И. Ю. Левченко / М., 2000. – 132 с.
16. Логопедия / Под ред. Л.С. Волкова. /– М., 2004. – 125 с.
17. Лурия А. Р. Высшие корковые функции человека. / А. Р. Лурия / – М., 2002. – 243 с.

- 18.Лурия А. Р. Основы нейропсихологии. / А. Р. Лурия / – М., 2002. – 250 с.
- 19.Майер И. Л. Развитие эмоциональной сферы как средство развития коммуникативных способностей детей старшего дошкольного возраста // Психология в детском саду. / И. Р. Майер / – 2000. – № 1. – С. 20-26.
- 20.Максименко С. Д. Загальна психологія. / С. Д. Максименко, В. О. Соловієнко / – К., 2001. – 592 с.
- 21.Максимова Н. Л. Курс лекций по детской патопсихологии. / Н. Л. Максимова, Е. Л. Милютин / – Ростов н/Д., 2000. – С. 50-76.
- 22.Мамайчук И. Л. Психокоррекционные технологии для детей с проблемами в развитии. / И. М. Мамайчук / – СПб., 2003. – 400 с.
- 23.Мамайчук И. Л. Психология дизонтогенеза и основы психокоррекции. – СПб., 2000. – 168 с.
- 24.Мамайчук И. Л. Психология дизонтогенеза. / И. Л. Мамайчук / – СПб., 2000. – 168 с.
- 25.Мамайчук И. Л. Помощь психолога ребенку с задержкой психического развития. / И. Л. Мамайчук, М. Л. Ильина / – М., 2004. – 168 с.
- 26.Методы обследования речи детей / Под ред. Г.В. Чиркиной. – М., 2006. – 70 с.
- 27.Методы обследования речи детей: Пособие по диагностике речевых нарушений / Под ред. Г.В. Чиркиной. – М., 2003. – 68 с.
- 28.Мэш Э. Детская патопсихология. Нарушения психики ребенка: Психол. энциклопедия. / Э. Мэш, Д. Вольф /– М.; СПб., 2003. – 384 с.
- 29.Основы специальной психологии / Под ред. Л.В. Кузнецовой. – М., 2002. – 480 с.
- 30.Поваляева М. А. Справочник логопеда. / М. А. Поваляева /– Ростов н/Д., 2001. – 448 с.
- 31.Психолог в дошкольном учреждении / Под ред. Т.В. Лаврентьевой. – М., 2002. – 208 с.

32. Психологический словарь / Под ред. Ю. Л. Ней-мера. – Ростов н/Д., 2003. – 604 с.
33. Психология детей с задержкой психического развития / Сост. О.В. Заширинская. – СПб., 2003. – 432 с.
34. Психология детей с нарушениями и отклонениями психического развития / Под ред. В. М. Астапова, Ю. В. Микадзе. – СПб., 2002. – 265 с.
35. Ребенок. Раннее выявление отклонений в развитии речи и их преодоление / Под ред. Ю.Ф. Гаркуши. – М., 2003. – 256 с.
36. Семаго Н. Я. Проблемные дети: Основы диагностической и коррекционной работы психолога. / Н. Я. Семаго М. М. Семаго/– М., 2001. – 208 с.
37. Семаго Н. Я. Руководство по психологической диагностике. Дошкольный и младший школьный возраст. / Н. Я. Семаго М. М. Семаго/ – М., 2000. – 263 с.
38. Семенович А. Л. Нейропсихологическая диагностика и коррекция в детском возрасте. – /А. Л. Семенович/ – М., 2002. – 432 с.
39. Синьова С. П. Тифлопсихология. /С. П. Синьова /– К., 2004. – 213 с.
40. Сиротюк А. Л. Нейропсихологическое и психофизиологическое сопровождение обучения. /А. Л. Сиротюк /– М., 2003. – 288 с.
41. Смирнова Е. Ю. Детская психология. / Е. Ю. Смирнова /– М., 2003. – 218 с.
42. Сорокин В. М. Специальная психология. – СПб., 2003. – 251 с.
43. Специальная психология / Под ред. В. И. Лубов-ского. – М., 2003. – 253 с.
44. Спеціальна педагогіка: Понятійно-термінологічний словник / За ред. В. І. Бондаря. – Луганськ, 2003. – 463 с.
45. Стадненко Н. М. Нариси з олігофренопсихології. / Н. М. Стадненко, М. Л. Матвеева, А. Г. Обухівська — Кам'янець-Подільський, 2002. – 163 с.

46.Цветкова Л. С. Нейропсихология и афазия: новый подход. / Л. С. Цветкова / – М.; Воронеж, 2001. – 592 с.

47.Шаповал И. А. Методы изучения и диагностики отклоняющегося развития. /И. А. Шаповал / – М., 2005. – 128 с.

48.Шипицина Л. М. Детский церебральный паралич. – / Л. М. Шипицина, И. Л. Мамайчук / – М., 2001. – 272 с.

49.Шохор-Троцкая М. С. Стратегия и тактика восстановления речи. – /М. С. Шохор-Троцкая / – М., 2001. – 432 с.

50.Ясюкова Л. А. Психологическая профилактика проблем в обучении и развитии школьников. / Л. А. Ясюкова / – СПб., 2003. – 384 с.

**4. Форма підсумкового контролю результатів навчання -
екзамен.**

**5. Засоби діагностики результатів навчання -
контрольні роботи.**